

Dato: 12.maj 2020
Til: Folketingets miljøordførere

Faktaark til miljøordførerne til brug for behandling af lovforslag L 164

Forslag Til Lov om ændring af lov om naturbeskyttelse

(Forbud mod sprøjtning, gødsning og omlægning af § 3-beskyttede arealer)

Danmarks Naturfredningsforening har i dette faktaark taget fat i nogle af de påstande, der er fremsat i forbindelse med debatten om L 164 for at give et mere nuanceret billede af lovforslagets virkning og effekter.

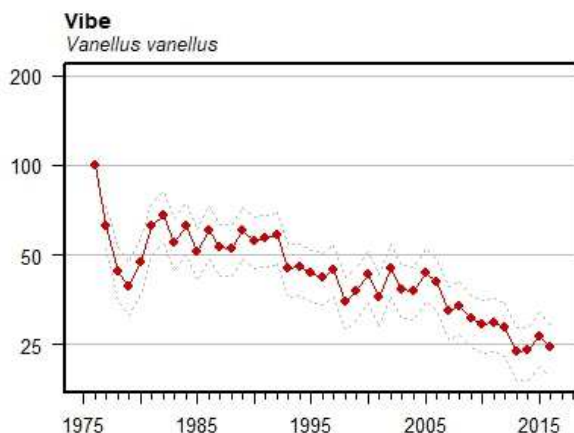
Danmarks natur er under stort pres – både den sjældne og den mere almindelige natur

Naturen er under pres, fordi den mangler plads på grund af menneskers intensive udnyttelse af arealer til landbrug (62% heraf anvendes knap 80 % af landbrugsarealet til at dyrke husdyrfoder), skovbrug (14,5%), byer og veje (12%). Hele 57 procent af det totale landareal i DK bliver pløjet, gødet og næsten det hele også sprøjtet hvert år. Dette forurener også naturarealerne direkte eller indirekte med bl.a. næringsstoffer og sprøjtegifte, som yderligere medvirker til at forringe naturens tilstand.

Det er veldokumenteret, at naturen i Danmark får det stadig ringere. Her kan blot henvises til seneste danske afrapportering til EU for den bedst beskyttede del af naturen (Bevaringsstatus for naturtyper og arter 2019), samt til den seneste danske udgave af rødlisten 2019.¹

Også de almindelige naturområder får det ringere, og arter som tidligere var almindelige er gået drastisk tilbage. Det drejer sig bl.a. om tidligere vidt udbredte arter, som viber, sanglærke og agerhøne, samt mange vadefugle som Danmark med sine kyster og strandenge har et særligt ansvar for som rødben, ryle, strandskade og mange andre kunne nævnes. Lige knap halvdelen af de danske pattedyr og dagsommerfugle er rødlistede, knapt 1/3 del af karplanterne og 60% af padderne. Listen kan fortsættes.

Her ses som eksempel bestandsudviklingen for Vibe, en velkendt tidligere almindelig art som optalt af Dansk Ornitologisk Forening. Det samme billede ses for andre tidligere vidt udbredte arter.

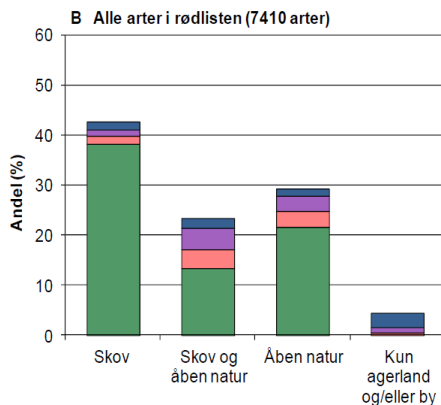
¹ Nr. 340: Bevaringsstatus for naturtyper og arter – 2019. Habitatdirektivets Artikel 17-rapportering. Jesper Fredshavn, Bettina Nygaard, Rasmus Ejrnæs, Christian Damgaard, Ole Roland Therkildsen, Morten Elmeros, Peter Wind, Liselotte Sander Johansson, Anette Baisner Alnøe, Karsten Dahl, Erik Haar Nielsen, Helle Buur Pedersen, Signe Sveegaard, Anders Galatius & Jonas Teilmann. 2019. Bevaringsstatus for naturtyper og arter – 2019. Habitatdirektivets Artikel 17-rapportering. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 52 s. Videnskabelig rapport fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 340. <http://dce2.au.dk/pub/SR340.pdf> ; <https://dce.au.dk/aktuelt/nyheder/nyhed/artikel/bevaringsstatus-for-danmarks-naturtyper-og-arter/>
Rødliste 2019 <https://bios.au.dk/raadgivning/natur/redlistframe/roedliste-2019/> Moeslund, J.E., Nygaard, B., Ejrnæs, R., Bell, N., Bruun, L.D., Bygebjerg, R., Carl, H., Damgaard, J., Dylmer, E., Elmeros, M., Flensted, K., Fog, K., Goldberg, I., Gønget, H., Helsing, F., Holmen, M., Jørum, P., Lissner, J., Læssøe, T., Madsen, H.B., Misser, J., Møller, P.R., Nielsen, O.F., Olsen, K., Sterup, J., Søchting, U., Wiberg-Larsen, P. og Wind, P. 2019. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi. www.redlist.au.dk

Effekten af lovforslaget er ringe for biodiversiteten og ikke målrettet. Der bør i stedet udlægges urørt skov.

Naturen i Danmark er under pres, og dette ses tydeligt ved, at de sjældne arter går tilbage, men også mange tidligere vidt udbredte arter går meget tilbage. Hvis vi vil bevare Danmarks biodiversitet, skal vi sørge for at der findes levesteder for alle arter, både de sjældne arter, de tidligere vidt udbredte arter, og de almindelige arter. Naturen mangler plads og kvalitet, og den er for ensformig. Gødskning, sprøjtning og pløjning med såning af kulturgræs forringer kvaliteten af enge og strandenge og gør dem mere ensformige.

Der er stor forskel på, hvilke arter der er tilknyttet urørt skov, og hvilke arter, der er tilknyttet lysåbne enge og strandenge, som er de naturtyper, der får en bedre naturkvalitet med lovforslaget. Der er tale om ganske forskellige livsbetingelser og udfordringer i skov og lysåben natur. Dette ses på figuren ², som viser, hvor de rødlistede arter lever fordelt i skov, i åben natur svarende til § 3-naturtyperne og i agerlandets marker og småbiotoper. Figuren er udarbejdet af Det miljøøkonomiske Råd baseret på rødliste 2010, men billedet vil være det samme for rødliste 2019.

Det er således ikke muligt at beskytte Danmarks biodiversitet ved alene at udlægge urørt skov. Der er behov for at sikre effektiv beskyttelse af både natur i skov og i den lysåbne natur.

Lovforslaget omfatter værdiløs natur med lave HNV-værdier

SEGES har udført en analyse for Landbrug og Fødevarer af de berørte eng- og strandensarealer i forhold til deres HNV-værdi og finder at 56% arealerne har en HNV-værdi under 5. Omvendt kan det udledes at 44% af arealerne har en HNV-værdi over 5.

HNV-kortet bruges til at prioritere ansøgninger på ordningen Pleje af græs- og naturarealer³. Med HNV-kortet sikres det at tilskud til pleje med græsning og høslæt gives til de mest naturholdige arealer med HNV over 5. Betingelserne for at kunne opnå dette plejetilskud er bl.a. at arealerne ikke må tilføres gødning, sprøjtemidler eller omlægges.

HNV-kortet vægter naturværdien af et areal ud fra 14 parametre, der spænder fra landskabsforhold og driftspraksis til forekomst af særlige arter. Et areal kan have en HNV-værdi på op til 13. Den aktuelle værdi vises med farveskala på HNV-kortet, der er tilgængeligt for alle. HNV-værdien fastsættes dels ud fra objektive værdier som Landbrugsstyrelsen har adgang til på kort fx over beskyttede naturarealer dels ud fra registrerede oplysninger om naturværdien på arealerne. Oplysninger om naturværdien fremkommer ved at kommunen, landmanden eller en konsulent registrerer arter på arealet. For mange arealer foreligger ikke sådanne registreringer, så HNV-værdien afspejler ikke den reelle naturværdi i de tilfælde.

Hensigten med lovforslaget er jo netop at eng- og strandensarealer skal kunne opnå en bedre naturværdi, og derfor vil der med tiden også kunne registreres højere HNV-værdier, og det fører til bedre muligheder for landmanden til at opnå betydelige tilskud til afgræsning og høslæt på arealerne. Der kan som Landbrug og Fødevarer påpeger være behov for

² Bevarelse af biodiversiteten i Danmark. En analyse af indsats og omkostninger. Anders Højgård Petersen, Niels Strange, Signe Anthon, Thomas Bue Bjørner og Carsten Rahbek. Det miljøøkonomiske råd. Arbejdsrapport, 2012:02. Økonomi og miljø 2012.

³ <https://lbt.dk/tilskudsguide/pleje-af-graes-og-naturarealer-tilsagnstype-66-og-67-5-aarige-tilsagn/#c28534>

flere midler til ordningen Pleje af græs- og naturarealer. Det vil gavne mange overdrevs-, eng- og strandengsarealer, hvis biodiversitet trives med en tilpasset afgræsning.

Det vil ikke være rentabelt at afgræsse eller tage høslæt på arealerne længere. Det betyder færre køer på græs, og dermed mindre naturpleje.

Drift af ferske enge og strandenge som involverer brug af gødning, evt. sprøjtegift og omlægning (pløjning) og udsåning af kulturgræsarter kan ikke betegnes som naturpleje. Det er landbrugsmæssig drift.

Danmarks Naturfredningsforening mener, at de videnskabelige vurderinger, som DCE, Aarhus Universitet har foretaget bør lægges til grund ved vurdering af lovforslagets effekt og at den positive effekt af sprøjte- og gødskningsophør overstiger effekten af eventuelt færre græssende kvæg. Årsagen er, at gødskning af enge medfører et ringere og mere ensartet artsindhold. Det fremgår af DCEs notat „, at ”... forbuddet på arealerne (vil) få betydning for den landbrugsmæssige udnyttelse af områderne, enten i form af en mere ekstensiv drift eller ophør af afgræsning”, dog vil ”Effekten af fortsat gødskning og sprøjtning være mere alvorlige end effekterne af eventuel ophørt græsning. Ophørt græsning kan således ikke begrundes fortsat gødsknings- eller sprøjtepraksis, hverken for engarealer eller andre § 3-arealer”. Derudover skriver DCE, at det ”Overvejende er ferske enge, der gødskes og sprøjtes.” og at ”... for de ferske enge vurderes det ud fra modelberegninger, at gødskning og sprøjtning kan have forårsaget et nettotab på mere end 44 % af artsrigdommen”.⁴

Lovforslaget fremmer mulighederne for en samlet forvaltning af ådalene og strandengene. For ekstensiv afgræsning, er størrelsen af arealerne helt afgørende, da store arealer er billigere at indhegne og føre tilsyn med dyrene på. Størstedelen af vores enge ligger i ådale og er en mosaik af velplejede arealer, arealer der slet ikke plejes, og så kulturenge. Det er også en mulighed, at foretage samgræsning mellem beskyttede gødskningsfrie arealer og almindelige gødskede græsmarker og derved forbedre udnyttelse af arealerne og økonomien i afgræsningen. Gennemførelsen af L 164 vil gøre det meget lettere at sikre en bedre og mere sammenhængende forvaltning af ådalene og de store strandengsområder.

Engene vil få reduceret dyrkningsværdi

Et forbud mod især gødskning af kulturengene, vil betyde lavere udbytter og dermed et driftstab og krav om, at der skal skaffes foder andre steder fra, såfremt foderet har været anvendt i egen besætning. Men da udbyttene generelt er lavt, er tabet for langt de fleste meget begrænset. I forhold til et tab på 5.000 kr. pr. ha, som af SEGES er angivet som maksimum, kræver et så stort tab en ret højt græsudbytte og umiddelbart virker dette ikke foreneligt med at arealerne fortsat har status som naturbeskyttet § 3 areal. Man må derfor sikre sig dokumentation for et påstået tab af denne størrelsesorden, også set i forhold til, hvad der var hidtidig lovlig drift i 1992 og som fastlægger det lovlige niveau for gødskning af arealerne i dag.

Der vil ske tab af harmoniareal

Når et areal mister sin gødningskvote, som det vil være tilfældet for kulturengene når L 164 træder i kraft, kan det ikke længere anvendes som harmoniareal. For at en mark kan anvendes som harmoniareal, kræver det at der kan udbringes husdyrgødning på det, dvs. at man kan køre med en gyllespreder, samt at det er lovligt at udbringe gødning, hvilket forudsætter en gødningskvote. Derfor er der et tab for de landmænd, som hidtil har anvendt kulturenge som en del af deres harmoniareal, men dette tab er allerede indregnet i de erhvervsøkonomiske omkostninger ved lovforslaget og for særligt hårdt ramte bedrifter, er der mulighed for erstatning eller dispensation. Det skal også nævnes, at kulturengene ikke helt mister deres værdi som harmoniareal. Såfremt arealerne bliver afgræsset, vil de dyr som går på arealerne, ikke regnes med i harmonigrundlaget, i den periode de er på græs.

Hvad er det lovlige gødskningsniveau på beskyttede enge? Hvad var driften i 1992?

Et helt afgørende element i vurderingen af drifts- og værditabet af de § 3 arealer, som bliver omfattet af L 164, er hvad der var eksisterende drift op til 1992. For det er kun dette niveau for omlægningsintensitet, gødskningsniveau og omfang af sprøjtning, som hidtil har været tilladt – altså samme mængder og samme hyppigheder. Det er DN's indtryk, at den dokumentation for omfanget af hidtidig drift, som jordejerne har kunnet fremlægge, sjældent har været af

⁴ Vurdering af omfang og konsekvenser af sprøjtning og gødskning af § 3-beskyttede naturarealer. Notat fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi Dato: 13. december 2012. Morten Strandberg, Jesper Bak, Jesper Bladt, Marianne Bruus, Ruth Grant, Knud Erik Nielsen, Bettina Nygaard & Beate Strandberg. Institut for Bioscience. Rekvirent: Natur- og Landbrugskommissionen. [Find notatet her](#)
Forbedring af naturtilstand og biodiversitet efter ophør af gødskning og sprøjtning af §3-arealer. Notat fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi Dato: 27. november 2014. Rasmus Ejrnæs, Bettina Nygaard & Morten Strandberg. Institut for Bioscience. Rekvirent: Naturstyrelsen. [Find notatet her](#)

tilstrækkelig kvalitet, som fx detaljerede mark- og gødningsplaner, så myndighederne oftest har lagt landmandens ord til grund. Især da den tvungne undergødskning blev indført fra 1999, blev der skabt et incitament for at tildele § 3 arealer en gødningskvote, for derefter, og i øvrigt fuldt lovligt, at kunne anvende gødningen på landmandens øvrige regulære marker. Derfor er gødningskvoten ikke i alle tilfælde anvendt på § 3 –engen. I praksis er det ikke muligt i dag at påvise hvad praksis var før 1992 for hverken landmand eller myndigheder og det kan medføre at nogle enge over tid er blevet tilført mere og mere gødning og derved er blevet ringere natur. Derfor er L 164 en tiltrængt forenkling for alle parter.

Lovforslaget medfører andre værdier end bedre biodiversitet

Med behovet for at naturarealet skal udvides, hvilket alle eksperter peger på, vil opdyrkede lavbundsarealer og intensivt drevne enge, være det første sted at begynde. I den sammenhæng er L 164 et udtryk for rettidig omhu.

Ud over hensynet til natur, vil forslaget have andre gunstige effekter. Det gavner klimaet ved at reducere udledning af drivhusgasser, fordi man ophører med at pløje kulstofrige enge. Det vil medvirke til en gødnings- og sprøjtdefri bufferzone mellem marker, vandløb og kyster, som vil gavne vandmiljøet og den tilknyttede biodiversitet, ligesom færre arealer vil blive sprøjtet. Og det vil samlet reducere udledningen af kvælstof til vandmiljøet med mellem 80-250 tons N/år. Til sammenligning har landbrugets brug af frivillige virkemidler, som aftalt i Landbrugspakken, tilsammen kun har reduceret udledningen af kvælstof med 12 ton, som opgjort i 2019.

Litteraturhenvisninger:

Nr. 340: Bevaringsstatus for naturtyper og arter – 2019. Habitatdirektivets Artikel 17-rapportering. Jesper Fredshavn, Bettina Nygaard, Rasmus Ejrnæs, Christian Damgaard, Ole Roland Therkildsen, Morten Elmeros, Peter Wind, Liselotte Sander Johansson, Anette Baisner Alnøe, Karsten Dahl, Erik Haar Nielsen, Helle Buur Pedersen, Signe Sveegaard, Anders Galatius & Jonas Teilmann. 2019. Bevaringsstatus for naturtyper og arter – 2019. Habitatdirektivets Artikel 17-rapportering. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 52 s. Videnskabelig rapport fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 340. <http://dce2.au.dk/pub/SR340.pdf> <https://dce.au.dk/aktuelt/nyheder/nyhed/artikel/bevaringsstatus-for-danmarks-naturtyper-og-arter/>

Rødliste 2019 <https://bios.au.dk/raadgivning/natur/redlistframe/roedliste-2019/>

Moeslund, J.E., Nygaard, B., Ejrnæs, R., Bell, N., Bruun, L.D., Bygebjerg, R., Carl, H., Damgaard, J., Dylmer, E., Elmeros, M., Flensted, K., Fog, K., Goldberg, I., Gønget, H., Helsing, F., Holmen, M., Jørum, P., Lissner, J., Læssøe, T., Madsen, H.B., Misser, J., Møller, P.R., Nielsen, O.F., Olsen, K., Sterup, J., Søchting, U., Wiberg-Larsen, P. og Wind, P. 2019. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi. www.redlist.au.dk.

Vurdering af omfang og konsekvenser af sprøjtning og gødsning af § 3-beskyttede naturarealer. Notat fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi Dato: 13. december 2012. Morten Strandberg, Jesper Bak, Jesper Bladt, Marianne Bruus, Ruth Grant, Knud Erik Nielsen, Bettina Nygaard & Beate Strandberg. Institut for Bioscience. Rekvirent: Natur- og Landbrugskommissionen. [Find notatet her](#)

Forbedring af naturtilstand og biodiversitet efter ophør af gødsning og sprøjtning af §3-arealer. Notat fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi Dato: 27. november 2014. Rasmus Ejrnæs, Bettina Nygaard & Morten Strandberg. Institut for Bioscience. Rekvirent: Naturstyrelsen. [Find notatet her](#)

Beate Strandberg et al Effekter af pesticider på non-target planter på individ, populations og økosystemniveau

Bevarelse af biodiversiteten i Danmark. En analyse af indsats og omkostninger. Anders Højgård Petersen, Niels Strange, Signe Anthon, Thomas Bue Bjørner og Carsten Rahbek. Det miljøøkonomiske råd. Arbejdsrapport, 2012:02. Økonomi og miljø 2012.